

Proizvodnja mlijeka

U svjetskim razmjerama proizvodnja mlijeka odnosi se uglavnom na mlijeko preživača i biljojeda, goveda, ovaca, koza, deva, bivola i konja te predstavlja najvažniji tehnološki pravac u stočarskoj proizvodnji. Mlijeko kao prehrambeni artikl tržišta kod nas se gotovo u potpunosti odnosi na mlijeko krava.

Krave proizvode oko 91% ukupnog životinjskog mlijeka u svijetu, dok preostali dio daju bivolice, oko 6%, te ovce i koze, oko 3%. Velika prednost krava je sposobnost da kao preživar može probaviti voluminozna zelena ili suha krmiva u odnosu na domaće životinje koje imaju prosti želudac. Ta fiziološka mogućnost daje govedima određenu prednost i veću slobodu u izboru krmiva različitih svojstava. Proizvodnja mlijeka je zasigurno najzahtjevniji, ali i najznačajniji dio govedarstva. Takvo tumačenje proističe iz sljedećih činjenica:

- Veliki obim poslova u toj proizvodnji,
- Proizvodnja je vrlo osjetljiva,
- Uloženi kapital ima brzi obrt.

Navedene činjenice dobro će funkcionisati samo u uslovima gdje se uvažavaju pravila struke, odnosno kod onih proizvođača koji u tu proizvodnju nisu ušli samo zato što nisu imali drugačiji izbor. Za uspjeh u proizvodnji mlijeka potrebno je stalno sticanje novih znanja i poređenje postignutih rezultata vlastite proizvodnje sa drugim sličnim proizvodnjama.

Procjenjuje se da 90.000 domaćinstava u BiH posjeduje muzne krave, a oko 22.000 domaćinstava su poljoprivredna gazdinstva kojima je proizvodnja mlijeka osnovna ili dopunska djelatnost, tako i izvor prihoda. Ovi podaci da je proizvodnja mlijeka jedna od vodećih djelatnosti primarne poljoprivredne proizvodnje i ukazuju na mogućnost daljeg razvoja proizvodnje sirovog mlijeka.

Ono što je jedna od karakteristika proizvodnje mlijeka, jeste promjenjljiva cijena kako samoga mlijeka tako i troškova proizvodnje poput cijena goriva, kukuruza, ostale stočne hrane itd. Prerađivački kapaciteti u BiH su većinom u vlasništvu multinacionalnih kompanija koji prate evropske trendove cijena mlijeka. Otkupna cijena mlijeka u BiH uglavnom prati promjene cijena na tržištu EU. Iako su nepovoljni uslovi na evropskom i svjetskom tržištu mlijeka, u 2010. godini izvoz mlijeka je bio veći za 11% u odnosu na 2009. godinu. Najveći problem u proizvodnji mlijeka jeste usitnjenost proizvodnje, odnosno, veliki broj proizvođača mlijeka sa malim brojem muznih grla po proizvođaču.

Kada govorimo o stanju govedarske, potom ovčarske i kozarske proizvodnje, kao grana stočarstva važnih u proizvodnji mlijeka kod nas, moguće je konstatovati sljedeće:

- U BiH postoji veliki broju malih tržišno-nekonkurentnih poljoprivrednih gazdinstava,
- Stočarstvo karakterizira starija dobna struktura radne snage,
- Slaba tehnička opremljenost u procesu proizvodnje,
- Nizak nivo stručnosti proizvođača.

Navedene karakteristike koje opisuju domaću proizvodnju mlijeka razlog su neopravdano niske razine proizvodnosti, kao i nedostatne tehnološke kvalitete sirovoga proizvoda.

Da bismo pomogli kreditnom osoblju pri kalkulaciji prihoda klijenta koji preda kreditni zahtjev za kupovinu krave, u nastavku se nalazi kalkulacija proizvodnje za jednu kravu.

Primjer kalkulacije proizvodnje mlijeka za 1 muznu kravu:

Primjer je zasnovan na proizvodnji kravljeg mlijeka, krave simentalke pasmine za koju je uzet prosjek od 305 dana laktacije i proizvodnja mlijeka od 18 litara dnevno.

Prihod	Količina	Jedinica mjere	Cijena	Ukupno
Mlijeko	5400	l	0,5	2700
Tele	120	U kg	6	720
Podsticaj	5400	0,16		864
Ukupan prihod				4284
Troškovi				
Krava	1		2500	2500
Sijeno	4000	kg	0,1	400
Kukuruz	915	kg	0,3	274
Mekinje	610	kg	0,2	122
Repini rezanci	610	kg	0,2	122
Mineralno vitaminski dodatak	6	kg	1	6
Stočna kreda	42	kg	0,2	8,4
So	36	kg	0,1	3,6
Starter za telad	45	kg	1	45
Smjesa za telad (15% proteina)	300	kg	0,4	120
Ukupni troškovi				3601
Ukupna dobit				683

Za proizvodnju mlijeka nije presudan broj grla

Intenzivnim iskorištavanjem visokoproizvodnih grla može se postići veća proizvodnja mlijeka i sa manjim brojem krava. Za razliku od proizvodnje mesa, u proizvodnji kravljeg mlijeka krma se daleko djelotvornije iskorištava. Mliječna grla djelotvorno pretvaraju proteine krme (hrane) u proteine mlijeka. Glavni faktor učinkovitosti proizvodnje mlijeka krave je raspored energije u mlijeko ili u tjelesnu kondiciju. Raspored viška neto energije (nakon zadovoljenja uzdržnih potreba) u mlijeko ili tkivo, uslovljena je faktorima krave i ishrane. Faktori životinje su njen genotip, dob, stadij laktacije i povremeno ili stalno

djelovanje okoline. To je naročito izraženo djelovanjem bolesti ili povredama. Glavni faktori ishrane su izraženi u energetske obrocima sa malo grube krme i stanje proteina u tkivima.

Mliječne krave upotrijebe otprilike jednak iznos neto energije za uzdržavanje kao i za proizvodnju mlijeka. Djelotvornost iskorištavanja energije iz hrane u proizvodnji mlijeka je različita između pasmina.

Proizvodnja mlijeka je neprekidna i uzrokovana plodnošću. Prema tome, plodnost junice i krave je biološko-materijalna osnovica proizvodnje mlijeka. Za duže trajanje proizvodnje odnosno zadovoljavajući proizvodni vijek, preduvjet je da se krava sukcesivno teli.

Rastom i razvitkom stvara se osnovica za proizvodnju mlijeka

Mlijeko se ne proizvodi u fazi najintenzivnijeg rasta (faza teladi i junadi) nego se rastom i razvitkom rasplodnog podmladka tek stvara materijalna osnovica za buduću proizvodnju mlijeka, koja će početi kada se junica oteli. Mliječnost krava je nisko nasljedno određena. To znači da proizvodnja mlijeka uveliko zavisi o vanjskim faktorima i da je genetsko poboljšanje mliječnosti vrlo teško i sporo.

Proizvodnja mlijeka zahtjeva veliku stručnost jer je uloga proizvođača kao uzgajivača i stručnjaka presudna. Čovjek je glavni vanjski faktor u proizvodnji mlijeka. Takođe, u proizvodnji mlijeka potreban je individualni tretman krava jer svako grlo ima vlastiti kapacitet i za njegovo iskorištavanje potreban je individualni postupak što u velikoj mjeri utiče na proizvodnju.

U stalnoj tendenciji proizvodnosti mlijeka, nameće se nužnost određivanja statusa govedarstva, ovčarstva i kozarstva u poljoprivrednoj proizvodnji. Potrebno je usmjeravanje, naročito govedarske proizvodnje, u izgradnju novih modernih farmi, adaptaciju postojećih, te uspostavom malih proizvodnih sistema, krava-tele, grla veće mase, naravno s ciljanim pasminskim sastavom.

Intenzivniju proizvodnju mlijeka u našim uslovima treba planirati u tehnološki prihvatljivim objektima, preferirajući evropski trend slobodnoga načina uzgoja životinja. Sve navedeno može se realizovati uz kvalitetna kreditna investiranja, visokom razinom znanja i primjenjivanje tehnologije shodno pravilima struke uz mjere državne podrške i osiguranoga tržišta. Proširenje tih tradicionalno važnih grana stočarstva u proizvodnji mlijeka, koje zapošljavaju znatan broj radne snage, doprinijelo bi većoj zaposlenosti radno sposobnoga stanovništva, što će pozitivno utjecati na povećanje standarda i oživljavanje ruralnih sredina.